

SKRÓCONE ŚRÓDROCZNE JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA OKRES 6 MIESIĘCY KOŃCZĄCY SIĘ 30 CZERWCA 2018 ROKU

SIERPIEŃ 2018

SPIS TREŚCI

Skrócony rachunek zysków i strat	4
Skrócone sprawozdanie z całkowitych dochodów	5
Skrócone sprawozdanie z sytuacji finansowej	6
Skrócone sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	7
Skrócone sprawozdanie z przepływów pieniężnych	8
Noty objaśniające do skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego	9
1. Informacje ogólne o Banku	9
2. Oświadczenie o zgodności	9
3. Znaczące zasady rachunkowości	9
4. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	26
5. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	26
6. Należności od klientów	27
7. Ujawnienia dotyczące instrumentów finansowych	28
8. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu	31
9. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych	31
10. Sezonowość lub cykliczność działalności	31
11. Emisje, wykup i spłaty nie udziałowych i kapitałowych papierów wartościowych	31
12. Wypłacone (lub zadeklarowane) dywidendy	32
13. Zmiany w strukturze Banku	32
14. Zmiany udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	32
15. Informacja o akcjonariuszach	32
16. Informacja o toczących się postępowaniach sądowych	33
17. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym	33
18. Jednostki powiązane	34
19. Inne istotne informacje	36
20. Znaczące zdarzenia po dniu bilansowym nieujęte w sprawozdaniu finansowym	36

Skrócony rachunek zysków i strat

Za okres	II kwartał		I półrocze	
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>	Nota			
Przychody z tytułu odsetek	305 541	617 812	329 577	641 594
Przychody o podobnym charakterze	11 229	26 654	n/d	n/d
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze	(46 790)	(97 910)	(66 422)	(124 836)
Wynik z tytułu odsetek	269 980	546 556	263 155	516 758
Przychody z tytułu opłat i prowizji	152 295	304 299	157 952	299 886
Koszty z tytułu opłat i prowizji	(17 879)	(36 432)	(16 937)	(33 977)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	134 416	267 867	141 015	265 909
Przychody z tytułu dywidend	23 523	23 581	32 835	32 835
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	94 665	191 395	79 634	152 040
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^a	42 492	79 193	10 875	15 861
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^b	6 070	6 546	3 085	3 377
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	3 682	(1 027)	3 554
Pozostałe przychody operacyjne	6 621	24 229	5 939	14 316
Pozostałe koszty operacyjne	(7 414)	(13 741)	(6 535)	(17 969)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	(793)	10 488	(596)	(3 653)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	(255 580)	(576 013)	(265 201)	(585 778)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	(18 526)	(37 050)	(18 680)	(35 166)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów	(604)	(858)	25	27
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe ^c	5 (27 023)	(32 563)	(9 273)	(38 943)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(22 935)	(41 933)	(20 518)	(40 111)
Zysk brutto	245 685	440 891	215 329	286 710
Podatek dochodowy	(48 025)	(98 394)	(41 029)	(72 780)
Zysk netto	197 660	342 497	174 300	213 930
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)		130 659 600		130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)		2,62		1,64
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)		2,62		1,64

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{a)} Odpowiada pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży” według MSR 39.

^{b)} Odpowiada pozycji „Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży” według MSR 39.

^{c)} Odpowiada pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne” według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-36 stanowią integralną część skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Skrócone sprawozdanie z całkowitych dochodów

Za okres	II kwartał	I półrocze	II kwartał*	I półrocze*
	01.04. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2018	01.04. - 30.06. 2017	01.01. - 30.06. 2017
<i>w tys. zł</i>				
Zysk netto	197 660	342 497	174 300	213 930
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:				
Wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto) ^d	(48 795)	38 045	50 276	82 258
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:				
Zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	1 883	1 883
Całkowite dochody ogółem	148 865	380 542	226 459	298 071

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^d)Odpowiada pozycji 'Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-36 stanowią integralną część skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Skrócone sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Stan na dzień	30.06.2018	31.12.2017*
w tys. zł	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym		509 566	462 126
Należności od banków		961 094	836 166
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu		3 522 990	2 162 040
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^e		15 708 747	17 439 439
Udziały w jednostkach zależnych ^f		106 086	106 368
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ^f		48 781	26 171
Należności od klientów	6	20 917 596	19 766 803
Rzeczowe aktywa trwałe		349 003	375 673
Wartości niematerialne		1 373 156	1 351 583
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego		209 457	176 979
Inne aktywa		198 299	158 688
Aktywa trwałe przeznaczone do zbycia		-	1 928
Aktywa razem		43 904 775	42 863 964
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków		2 067 637	1 568 261
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu		1 616 338	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	50 191
Zobowiązania wobec klientów		32 534 140	32 172 441
Rezerwy		38 037	17 871
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		50 530	52 340
Inne zobowiązania		955 524	777 211
Zobowiązania razem		37 262 206	35 989 346
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy		522 638	522 638
Kapitał zapasowy		2 944 585	2 944 585
Kapitał z aktualizacji wyceny		27 873	(9 376)
Pozostałe kapitały rezerwowe		2 879 760	2 879 669
Zyski zatrzymane		267 713	537 102
Kapitał własny razem		6 642 569	6 874 618
Zobowiązania i kapitał własny razem		43 904 775	42 863 964

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^{e)}Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

^{f)}W 2017 roku prezentowane łącznie jako 'Inwestycje kapitałowe' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-36 stanowią integralną część skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Skrócone sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2018 roku	522 638	2 944 585	(9 376)	2 879 669	537 102	6 874 618
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9**	-	-	(796)	-	(74 784)	(75 580)
Stan na 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	522 638	2 944 585	(10 172)	2 879 669	462 318	6 799 038
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	38 045	-	342 497	380 542
zysk netto	-	-	-	-	342 497	342 497
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto) ^g	-	-	38 045	-	-	38 045
Dywidendy do wypłaty	-	-	-	-	(537 011)	(537 011)
Transfer na kapitały	-	-	-	91	(91)	-
Stan na 30 czerwca 2018 roku	522 638	2 944 585	27 873	2 879 760	267 713	6 642 569

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku	522 638	2 944 585	(215 061)	2 867 565	604 199	6 723 926
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	82 258	1 883	213 930	298 071
zysk netto	-	-	-	-	213 930	213 930
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	82 258	-	-	82 258
zyski aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	1 883	-	1 883
Dywidendy do wypłaty	-	-	-	-	(591 888)	(591 888)
Transfer na kapitały	-	-	-	12 311	(12 311)	-
Stan na 30 czerwca 2017 roku*	522 638	2 944 585	(132 803)	2 881 759	213 930	6 430 109

w tys. zł	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2017 roku	522 638	2 944 585	(215 061)	2 867 565	604 199	6 723 926
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	205 685	(207)	537 102	742 580
zysk netto	-	-	-	-	537 102	537 102
wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-	205 685	-	-	205 685
straty aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(207)	-	(207)
Dywidendy wypłacone	-	-	-	-	(591 888)	(591 888)
Transfer na kapitały	-	-	-	12 311	(12 311)	-
Stan na 31 grudnia 2017 roku*	522 638	2 944 585	(9 376)	2 879 669	537 102	6 874 618

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

**Wpływ zmiany zasad rachunkowości w związku z wdrożeniem MSSF 9 został zaprezentowany w nocie 3.

g)Odpowiada pozycji 'Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (netto)' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-36 stanowią integralną część skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Skrócone sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Za okres	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017 ^a
<i>w tys. zł</i>			
A. DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
I. Zysk netto		342 497	213 930
II. Korekty		(224 736)	(686 585)
Bieżący i odroczone podatki dochodowe ujęte w wyniku finansowym		98 394	72 780
Amortyzacja		37 050	35 166
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych		35 084	39 256
Wynik z tytułu rezerw		(2 537)	4 572
Wynik z tytułu odsetek		(546 556)	(516 758)
Przychody z tytułu dywidend		(23 581)	(32 835)
Wynik ze sprzedaży aktywów trwałych		860	-
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(6 329)	4 914
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(6 546)	-
Inne korekty		968	2 416
Zmiana stanu należności od banków		(128 925)	(61 606)
Zmiana stanu należności od klientów		(1 320 027)	(898 107)
Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ^h		1 711 373	(301 166)
Zmiana stanu inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ⁱ		-	635
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(1 335 188)	1 947 421
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		-	11 387
Zmiana stanu innych aktywów		(16 745)	(21 262)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		523 863	358 721
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		360 619	(1 601 129)
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		265 307	(9 218)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		(50 191)	(2 561)
Zmiana stanu innych zobowiązań		178 371	280 789
Odsetki otrzymane		732 251	654 240
Odsetki zapłacone		(96 595)	(126 899)
Podatek dochodowy zapłacony		(123 110)	(49 788)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		630 307	4 898
B. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Wpływy			
Zbycie aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		1 068	-
Dywidendy otrzymane		732	13 414
Wydatki			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(29 011)	(21 497)
Nabycie wartości niematerialnych		(3 294)	(34 803)
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(30 505)	(42 886)
C. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA			
Wydatki			
Dywidendy wypłacone		(537 011)	-
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		(25 445)	(48 730)
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(562 456)	(48 730)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		7 053	(9 047)
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		44 399	(95 765)
F. Środki pieniężne na początek okresu		514 477	672 754
G. Środki pieniężne na koniec okresu (patrz nota 9)		558 876	576 989

^aNa dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

^hOdpowiada pozycji 'Zmiana stanu dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

ⁱOdpowiada pozycji 'Zmiana stanu inwestycji kapitałowych dostępnych do sprzedaży' według MSR 39.

Noty objaśniające zamieszczone na stronach 9-36 stanowią integralną część skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające do skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne o Banku

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A..

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów oraz Statutu Banku.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym, dla osób fizycznych i prawnych.

2. Oświadczenie o zgodności

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Bank”) zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowego Standardu Rachunkowości MSR 34 „Śródroczna Sprawozdawczość Finansowa”, który został zatwierdzony przez Unię Europejską i z innymi obowiązującymi przepisami.

Nie zawiera ono wszystkich informacji wymaganych dla pełnego rocznego sprawozdania finansowego i powinno być czytane łącznie z rocznym jednostkowym sprawozdaniem finansowym Banku za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku oraz skróconym śródrocznym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz. U. z 2018 r., poz. 757) Bank jest zobligowany do publikacji wyników finansowych za okres 6 miesięcy, kończący się 30 czerwca 2018 roku, który jest uznawany za bieżący śródroczny okres sprawozdawczy.

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 22 sierpnia 2018 roku.

3. Znaczące zasady rachunkowości

Zasady rachunkowości przyjęte przy sporządzeniu niniejszego skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku są zgodne z zasadami (polityką) rachunkowości przyjętymi i opisanymi w rocznym jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku za wyjątkiem zmian zasad rachunkowości od 1 stycznia 2018 r. opisanych w dalszej części i wynikających z wdrożenia MSSF 9 Instrumenty finansowe oraz MSSF 15 Przychody z umów z klientami.

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało przygotowane za okres od 1 stycznia 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku oraz od 1 kwietnia 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku, a dla jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 30 czerwca 2018 roku. Porównawcze dane finansowe zostały zaprezentowane za okres od 1 stycznia 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku oraz od 1 kwietnia 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku, a dla jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumentów pochodnych a także inwestycji kapitałowych (akcje i udziały mniejszościowe) oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozostałe składniki aktywów i zobowiązań wykazywane są w wartości amortyzowanego kosztu (kredyty i pożyczki, pozostałe zobowiązania finansowe) lub w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości.

Sporządzenie skróconego śródrocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Przy sporządzeniu tego sprawozdania Bank przyjął te same zasady oszacowania, które zastosowano do rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2017 roku z uwzględnieniem przyczyn oraz źródeł niepewności przewidywanych na dzień bilansowy z uwzględnieniem zmian wynikających z MSSF 9 i MSSF 15.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przyszłe okresy.

Standardy i interpretacje zatwierdzone, lecz jeszcze nieobowiązujące, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Banku to:

- MSSF 16 „Leasing”, zatwierdzony przez Unię Europejską do stosowania od 1 stycznia 2019 r., zastąpi dotychczasowy MSR 17.
- Nowy standard przedstawia zmienione, kompleksowe podejście do identyfikacji umów leasingu i ich ujmowania w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. MSSF 16 wprowadza model kontroli, który jest metodą identyfikacji umów leasingu w odróżnieniu od umów o świadczenie usług. Rozróżnienie to skupia się na ocenie, czy w ramach kontraktu identyfikowany jest składnik aktywów kontrolowany przez klienta.
Standard wprowadza istotne zmiany w obszarze ujęcia po stronie leasingobiorcy – przestaje istnieć podział na umowy leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego, natomiast powstaje konieczność ujmowania w aktywach prawa do użytkowania przedmiotu leasingu, a w pasywach zobowiązania leasingowego.
Bank kontynuuje prace nad wdrożeniem nowego standardu i uważa, że jego zastosowanie wpłynie na ujmowanie, prezentację i wycenę aktywów będących przedmiotem leasingu operacyjnego wraz z odpowiadającymi im zobowiązaniami. Bank, na podstawie dotychczas wykonanych prac, zidentyfikował kontrakty objęte wymogami MSSF 16 w obszarze nieruchomości i jest w trakcie szacowania wpływu zmiany sposobu ujęcia tych kontraktów na sprawozdanie finansowe. Dodatkowo Bank analizuje kontrakty zidentyfikowane w innych obszarach, celem stwierdzenia czy podlegają wymogom MSSF 16.
- Zmiany do MSSF 9. Zmiana dotyczy uregulowania sytuacji, w której przedpłata należności kredytowej skutkuje spłatą kwot istotnie niższą niż kwoty należne; w przypadku, gdy ta różnica jest uzasadniona, nie zaburza ona testu SPPI – zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe,

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską, w tym:

- interpretacja KIMSF 23 precyzująca sposób wyceny niepewności wynikających z rozwiązań zastosowanych w ramach stosowania MSR 12 „Podatek dochodowy”, co do których nie ma pewności, że są właściwe z punktu widzenia władz podatkowych,
- MSSF 17 „Ubezpieczenia” zastępujący dotychczas obowiązujący MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i wprowadzający kompleksowe uregulowania w obszarze rachunkowego podejścia do umów ubezpieczeniowych, a w szczególności wyceny wynikających z nich zobowiązań. Standard eliminuje dotychczas dopuszczaną przez MSSF 4 różnorodność w ujęciu rachunkowym umów ubezpieczeniowych ze względu na krajowe jurysdykcje,
- szereg cyklicznych zmian standardów 2015-2017 w tym: MSSF 3 i MSSF 11 w zakresie wyceny udziału w przypadku objęcia kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, MSR w zakresie ujęcia efektu podatkowego dywidendy w wyniku, MSR 23 w zakresie traktowania kosztów finansowania,
- zmiany do MSR 28 w zakresie wyceny długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach,
- zmiany MSR 19 w zakresie ograniczeń, rozliczeń i zmian w programach określonych świadczeń wskazujące konieczność ustalania kosztów bieżących świadczeń oraz odsetek netto z zastosowaniem założeń przyjętych do wyceny zobowiązania lub aktywa z tytułu określonych świadczeń dla okresu po zmianie,
- zmiany w założeniach koncepcyjnych wprowadzające kompleksowe wskazania w zakresie raportowania finansowego, m.in. regulujące obszar wyceny i jej podstawy, prezentacji i ujawnień, wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, a także aktualizację i wyjaśnienia określonych pojęć,

nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Standardy obowiązujące od 1 stycznia 2018:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”. Opisany w dalszej części sprawozdania.
- Interpretacja KIMSF 22 precyzująca zasady określania kursu walutowego w przypadku ujmowania niemonetarnych aktywów lub zobowiązań przy zaliczkowych płatnościach otrzymanych lub zapłaconych, zanim ujęte zostaną związane z nimi składnik aktywów, koszt lub przychód. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

- Zmiana MSR 40 precyzująca warunki klasyfikacji nieruchomości inwestycyjnych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Szereg cyklicznych zmian standardów 2014-2016, w tym: MSSF 1 odnośnie określonych wyłączeń przy pierwszorazowym stosowaniu MSSF. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiany do MSSF 2 odnośnie klasyfikacji i wyceny transakcji płatności w formie akcji, a w szczególności płatności w formie akcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Bez istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.
- Zmiana MSSF 4 zakładająca tymczasowe zwolnienie ze stosowania MSSF 9 dla jednostek, które głównie generują kontrakty uregulowane w MSSF 4, skutkująca ograniczeniem zmienności wyniku tych jednostek. Bez wpływu na sprawozdanie finansowe.

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

Od 1 stycznia 2018 Bank stosuje MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, przyjęty do stosowania przez Komisję Europejską w dniu 22 listopada 2016 (Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU), który zastąpił MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych

MSSF 9 wprowadza w tym obszarze następujące zmiany, istotne z punktu widzenia Banku:

- Standard wprowadza trzy kategorie instrumentów finansowych:
 - aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
 - aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.
- Bank dokonuje klasyfikacji aktywów finansowych do poszczególnych kategorii w dacie początkowego ujęcia biorąc pod uwagę dwa kryteria:
 - **model biznesowy** w zakresie zarządzania danym składnikiem aktywów, który decyduje o tym, czy przepływy pieniężne będą pochodzić z uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, ze sprzedaży aktywów finansowych, czy z obu tych źródeł oraz
 - **charakterystykę umownych przepływów pieniężnych** dla danego składnika aktywów finansowych, którą ocenia się stosując tzw. test SPPI (solely payment of principal and interest), w ramach którego ustala się, czy umowne przepływy pieniężne są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Uznaje się, że test ten zdany jest jeśli ww. przepływy stanowią wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe, inne podstawowe rodzaje ryzyka związane z udzielaniem kredytów (np. ryzyko płynności), koszty (np. koszty administracyjne) związane z utrzymywaniem składnika aktywów finansowych przez określony okres czasu oraz marżę zysku.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy, Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych wg zamortyzowanego kosztu.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, a model biznesowy odpowiada pozyskiwaniu przepływów pieniężnych wynikających z umowy oraz sprzedaży, Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Jeżeli spełniony jest test SPPI, lecz model biznesowy odpowiada innym celom niż wcześniej wymienione, lub gdy test SPPI nie jest spełniony (niezależnie od modelu biznesowego) Bank klasyfikuje aktywa finansowe do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

W odniesieniu do modelu biznesowego, na podstawie przyjętego dotąd oraz planowanego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych pod względem sposobu realizacji przepływów z grup aktywów, Bank udziela kredytów i innych form finansowania dotychczas klasyfikowanych jako kredyty i należności wg MSR 39 w celu uzyskiwania przepływów kapitałowych i odsetkowych (model przepływów kontraktowych), a sprzedaże wierzytelności mają charakter incydentalny i dotyczą ekspozycji o pogorszonej jakości kredytowej. W konsekwencji Bank nie dokonał zmiany w wycenie instrumentów w tym portfelu w porównaniu do MSR 39 i wycenia je według zamortyzowanego kosztu.

Instrumenty dłużne w portfelu przeznaczone do obrotu odpowiadają charakterystyce modelu biznesowego zakładającego częste sprzedaże i nabycia instrumentów zgodnie z krótkoterminowymi oczekiwaniami oraz wzorcami generowania zysku (model aktywów przeznaczonych do obrotu). W konsekwencji Bank wycenia te instrumenty w wartości godziwej przez wynik finansowy, podobnie jak wg MSR 39.

Instrumenty dłużne ujmowane wg MSR 39 w portfelu dostępnych do sprzedaży odpowiadają modelowi biznesowemu, w ramach którego, instrumenty są zarządzane na bazie przepływów kontraktowych oraz sprzedaży (model przepływów kontraktowych i sprzedaży), zatem zgodnie z MSSF 9 instrumenty te klasyfikowane są do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Charakterystyka umownych przepływów pieniężnych

Bank dokonał szczegółowej analizy konstrukcji zapisów umownych oraz praktyk w zakresie ustalenia wynagrodzenia, celem stwierdzenia, czy przepływy pieniężne wynikające z umów stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek (test SPPI). W wyniku tej analizy oraz w wybranych przypadkach z zastosowaniem tzw. testu benchmark (analiza niedopasowania typu stopy procentowej do częstotliwości jej aktualizacji), Bank, nie zidentyfikował składników aktywów finansowych niespełniających kryteriów testu SPPI, za wyjątkiem portfela aktywów, których oprocentowanie zawiera w swojej formule mnożnik. Dotyczy to w szczególności portfela kart kredytowych. Oprocentowanie karty kredytowej, oparte jest o analizę cen analogicznych produktów oraz odzwierciedla wynagrodzenie za wartość pieniądza w czasie, ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzielaniem kredytów, a także marżę zysku. Stosowanie mnożnika w formule oprocentowania wynika z obecnego i historycznego sposobu określania przez ustawodawcę formuły maksymalnej dopuszczalnej wysokości odsetek. Na potrzeby niniejszego sprawozdania, Bank prezentuje te ekspozycje w kategorii wycenianych wg zamortyzowanego kosztu. Bank jest w trakcie dokonywania zmian dokumentacji klientowskiej mającej na celu wprowadzenie do dokumentacji wewnętrznej stawki maksymalnej, obowiązującej i stosowanej niezależnie od stawki ustawowej i ograniczającej zmienność kontraktowych przepływów pieniężnych zgodnie z MSSF 9.

W efekcie powyższych analiz, Bank nie zidentyfikował zmian w sposobie wyceny aktywów finansowych wynikających z kryterium charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Zgodnie z wymogami MSSF 9 instrumenty kapitałowe (akcje i udziały mniejszościowe) powinny być wyceniane w wartości godziwej. MSSF 9 zakłada, że po dacie pierwszego zastosowania, dalsze zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat, dopuszcza jednak możliwość nieodwołalnego wyboru ujmowania tych zmian w pozostałych całkowitych dochodach, bez możliwości późniejszego przekwalifikowania do rachunku wyników. W przypadku wyboru tej opcji, dywidendy, co do zasady, ujmowane są w rachunku wyników. Bank zdecydował o ujmowaniu zmian wartości godziwej w rachunku wyników.

Rachunkowość zabezpieczeń

W ramach rachunkowości zabezpieczeń MSSF 9 zwiększa zakres instrumentów, które mogą być uznane jako zabezpieczane lub zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń jest ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną, bez konieczności retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia. Jednocześnie MSSF 9 czasowo zezwala na stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń zawartych w MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Bank skorzystał z tej opcji.

Utrata wartości

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (ECL) zgodnie z MSSF 9 są wyznaczone z uwzględnieniem klasyfikacji ekspozycji do jednego z trzech Etapów (ang. Stage):

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Co do zasady, wszystkie ekspozycje udzielone nowo pozyskanym klientom (z wyłączeniem aktywów POCl) klasyfikowane są jako ekspozycje Etapu 1.

W ramach analizy ryzyka, dokonywana jest identyfikacja istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz ocena przesłanek i dowodów wystąpienia utraty wartości, przy uwzględnieniu zaistniałych i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych prezentowanych w scenariuszach przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę.

Istotny Wzrost Ryzyka Kredytowego - Klienci Bankowości Instytucjonalnej

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. Rating Ryzyka Dłużnika),
- oczekiwany okres życia ekspozycji,

- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

Istotny Wzrost Ryzyka Kredytowego - Klienci Bankowości Detalicznej

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, Bank uwzględni:

- czynniki ilościowe - w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, Bank dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia,
- czynniki jakościowe, do których należą bieżąca długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

W przypadku zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu odpisu z tytułu utraty wartości, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratałnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy dla obu segmentów, tj. detalicznego i bankowości instytucjonalnej, Bank regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Klienci Bankowości Instytucjonalnej

Klienci Instytucjonalni są oceniani indywidualnie pod kątem występowania przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek i dowodów utraty wartości w celu nadania właściwej klasyfikacji wewnętrznej oraz przypisania ekspozycji kredytowej do właściwego Etapu zgodnie z MSSF 9. Ocena przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego oraz przesłanek utraty wartości odbywa się na bazie ciągłej w ramach procesów wczesnego ostrzegania i procesu klasyfikacji wewnętrznej. Proces klasyfikacji wewnętrznej stanowi wieloczynnikową i całościową analizę ryzyka kredytowego oraz jest elementem wspierającym monitorowanie portfela i zarządzanie procesem naprawczym.

Wartość odpisów z tytułu utraty wartości kredytowych ekspozycji bilansowych oraz rezerw dla kredytowych ekspozycji pozabilansowych jest określana miesięcznie dla każdego klienta, w celu naliczania, utrzymywania i raportowania informacji o utracie wartości i rezerwach MSSF 9 dla ekspozycji Klientów Instytucjonalnych. Stosowane algorytmy zależą od przypisania klienta do Etapu klasyfikacji zgodnie z MSSF 9 oraz sposobu zarządzania danym klientem (klienci zarządzani na bazie klasyfikacji lub klienci zarządzani na bazie przeterminowania).

Straty z tytułu utraty wartości lub rezerwy dla ekspozycji kredytowych są rozpoznawane i wyliczane na podstawie bieżącej wartości projektowanych przepływów pieniężnych oczekiwanych w okresie kredytowania. Straty są obliczane na podstawie indywidualnych prognoz przepływów pieniężnych, wynikających m.in. ze spłaty przez kredytobiorcę lub egzekucji zabezpieczeń. Prognozowane przepływy pieniężne dotyczą spłat zarówno kapitału jak i odsetek.

Klienci Bankowości Detalicznej

W przypadku ekspozycji detalicznych poziom odpisów wyznaczany jest na poziomie poszczególnych ekspozycji kredytowych, a następnie agregowany do poziomu portfeli produktowych. Poziom rezerwy związanej z ryzykiem kredytowym odzwierciedla oczekiwaną kwotę strat kredytowych w horyzoncie czasowym zależnym od Etapu raportowania ekspozycji. W zakresie obejmowanym przez model utraty wartości, znajdują się:

- kredyty gotówkowe,
- kredyty hipoteczne,
- karty kredytowe wraz z produktami powiązаныmi (plany spłat ratałnych) oraz
- odnawialne linie kredytowe.

Zasady klasyfikacji ekspozycji do Etapów oparte są na istniejących w Banku procesach zarządzania ryzykiem kredytowym, w szczególności, co do zasady na cyklicznej analizie ryzyka klienta. Obejmuje on kryteria ilościowe związane z określeniem prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania przez klienta (PD) w ramach posiadanych produktów kredytowych oraz kryteria jakościowe. Wartość PD wyznaczana jest na poziomie klienta, w horyzoncie 12 miesięcznym, na podstawie zestawu modeli statystycznych. Są to modele scoringowe: demograficzny, behawioralny oraz wykorzystujący dane pochodzące z Biura Informacji Kredytowej. Modele te współpracują w oparciu o tzw. logikę integracyjną, której zadaniem jest dostarczenie najlepszej prognozy wartości PD dla dostępnego w przypadku danego klienta, zestawu wartości modeli cząstkowych.

Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy

Wpływ wdrożenia MSSF 9

Bank podjął decyzję o skorzystaniu z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Jednocześnie Bank wprowadził zmiany w sprawozdaniu finansowym w celu dostosowania prezentacji danych finansowych do nowych kategorii wprowadzonych przez MSSF 9. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte, jako element wyniku z lat ubiegłych oraz kapitału z aktualizacji wyceny w kapitałach własnych na dzień 1 stycznia 2018 r.

Poniżej przedstawiono wpływ wdrożenia MSSF 9 na klasyfikację i wycenę aktywów finansowych wg stanu na dzień 1 stycznia 2018 r. (dane w tys. zł).

Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa	Aktywa					
Należności od banków i klientów	Należności od banków i klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	20 602 969	(87 360)	20 515 609
Inwestycje kapitałowe	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Cena nabycia pomniejszona o odpisy aktualizujące	Wartość godziwa przez wynik finansowy	26 171	16 064	42 235
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	-	-	176 979	18 602	195 581
Aktywa razem				20 806 119	(52 694)	20 753 425

Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018	Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wpływ wdrożenia MSSF 9	Wartość bilansowa MSSF 9
Zobowiązania	Zobowiązania					
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	22 886	35 675
Zobowiązania razem				12 789	22 886	35 675
Kapitały Banku				6 874 618	(75 580)	6 799 038

Zatem łączny wpływ wdrożenia MSSF 9 na kapitały Banku jest ujemny i wynosi 75 580 tys. zł.

W związku z weryfikacją poprawności klasyfikacji ekspozycji wybranych klientów korporacyjnych do odpowiednich etapów pomiaru utraty wartości, Bank dokonał zmiany oszacowania wpływu wdrożenia MSSF 9 w porównaniu do przedstawionego w Jednostkowym Raporcie Rocznym za 2017 r. W wyniku zmiany ww. oszacowania, kapitały Banku zostały dodatkowo pomniejszone o 13 989 tys. zł (z uwzględnieniem efektu podatkowego).

Powyżej zaprezentowany wpływ wdrożenia MSSF 9 po raz pierwszy wynika głównie z:

- zmiany sposobu ustalania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych i zobowiązań pozabilansowych, opisaną szczegółowo wcześniej oraz,
- zmiany klasyfikacji i wyceny mniejszościowych instrumentów kapitałowych, które zgodnie z wymogami MSSF 9 zostały zaklasyfikowane do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy. Przed wdrożeniem MSSF 9, Bank klasyfikował udziały mniejszościowe jako Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży i wyceniał w cenie nabycia pomniejszonej o odpisy aktualizujące.

Tak ustalony negatywny wpływ zastosowania MSSF 9, obliczony na dzień 1 stycznia 2018 roku, w odniesieniu do współczynnika kapitału Tier 1 oraz współczynnika kapitałowego (TCR) wynosi 26 p.b.

Bank zdecydował, że dla potrzeb oceny adekwatności kapitałowej, w oparciu o Artykuł 1 paragraf 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013, nie będzie stosowała okresu przejściowego i ujęła jednorazowo wpływ na kapitał związany z wdrożeniem MSSF 9.

Dodatkowe ujawnienia związane z zastosowaniem MSSF 9 po raz pierwszy

Poniżej przedstawiono ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Ujawnienia na moment pierwszego zastosowania MSSF 9 kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSR 39 oraz nowych kategorii wyceny aktywów i zobowiązań finansowych i ich wartości bilansowych wg MSSF 9 przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł		Kategoria wyceny MSR 39	Kategoria wyceny MSSF 9	Wartość bilansowa MSR 39	Wartość bilansowa MSSF 9
Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 31.12.2017	Pozycja jednostkowego sprawozdania finansowego na dzień 01.01.2018				
Aktywa finansowe					
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	462 126	462 126
Należności od banków	Należności od banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	836 166	834 930
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	2 162 040	2 162 040
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	Wartość godziwa przez pozostałe całkowite dochody	17 439 439	17 439 439
Inwestycje kapitałowe	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Cena nabycia pomniejszona o odpisy aktualizujące	Wartość godziwa przez wynik finansowy	26 171	42 235
Należności od klientów	Należności od klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	19 766 803	19 680 679
Inne aktywa (finansowe)	Inne aktywa (finansowe)	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	98 110	98 110
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania wobec banków	Zobowiązania wobec banków	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	1 568 261	1 568 261
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	1 351 031	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające	Pochodne instrumenty zabezpieczające	Wartość godziwa przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowa)	50 191	50 191
Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania wobec klientów	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	32 172 441	32 172 441
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe	Zamortyzowany koszt	Zamortyzowany koszt	12 789	35 675

Poniżej przedstawiono zmiany w prezentacji rachunku zysków i strat związane z wdrożeniem MSSF 9. Zmiany dotyczą wybranych pozycji rachunku zysków i strat i są to zmiany nazewnictwa, bez wpływu na prezentowane wartości:

w tys. zł		Wartość wg MSR 39	Wartość wg MSSF 9
Pozycja jednostkowego rachunku zysków i strat za I półrocze 2017	Pozycja jednostkowego rachunku zysków i strat za I półrocze 2018	I półrocze 2017	I półrocze 2018
Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	15 861	79 193
Wynik na inwestycyjnych instrumentach kapitałowych dostępnych do sprzedaży	Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	3 377	6 546
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(38 943)	(32 563)

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

Uzgodnienie pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań finansowych wycenionych zgodnie z MSR 39, a ich wartościami bilansowymi ustalonymi zgodnie z MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF 9, przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa MSR 39	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość bilansowa MSSF 9
Aktywa finansowe				
Wycena według zamortyzowanego kosztu				
Należności od banków				
Bilans otwarcia	836 166			
Zmiana wyceny		-	(1 236)	
Bilans zamknięcia				834 930
Należności od klientów				
Bilans otwarcia	19 766 803			
Zmiana wyceny		-	(86 124)	
Bilans zamknięcia				19 680 679
Dostępne do sprzedaży				
Dłużne papiery wartościowe				
Bilans otwarcia	17 439 439			
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		(17 439 439)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	26 171			
Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		(26 171)	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				-
Wycena w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody				
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		17 439 439	-	
Zmiana wyceny		-	-	
Bilans zamknięcia				17 439 439
Wartość godziwa przez wynik finansowy				
Inwestycje kapitałowe i pozostałe				
Bilans otwarcia	-			
Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		26 171	-	
Zmiana wyceny		-	16 064	
Bilans zamknięcia				42 235
Zobowiązania finansowe				
Rezerwy na udzielone zobowiązania pozabilansowe				
Bilans otwarcia	12 789			
Zmiana wyceny		-	22 886	
Bilans zamknięcia				35 675

„Zmiana wyceny” w powyższej tabeli dotyczy wzrostu wartości odpisów związanego z wdrożeniem modelu strat oczekiwanych, zgodnie z MSSF 9, dla należności od banków i klientów w łącznej kwocie 87 360 tys. zł oraz na zobowiązania pozabilansowe w kwocie 22 886 tys. zł.

Dodatkowo dla inwestycji kapitałowych, w pozycji dot. zmiany wyceny, Bank ujęł różnicę pomiędzy wartością bilansową wg MSR 39 a wartością ustaloną zgodnie z MSSF 9 z zastosowaniem wyceny w wartości godziwej.

Ponadto Bank dokonał reklasyfikacji aktywów finansowych do nowych kategorii wymaganych wg MSSF 9. Reklasyfikacje dotyczyły w szczególności wykazania portfela dłużnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży w kategorii wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, oraz instrumentów kapitałowych klasyfikowanych uprzednio, jako dostępne do sprzedaży, do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powinna zostać powiększona o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 433 123 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie ma wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3, a tym samym na kapitały własne na dzień przejścia na MSSF 9 tj. 1 stycznia 2018 roku.

Uzgodnienie odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSR 39 oraz rezerw utworzonych zgodnie z MSR 37 z wartościami odpisów z tytułu utraty wartości wg MSSF 9 przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Wartość odpisów aktualizujących wg MSR 39 oraz rezerw wg MSR 37	Reklasyfikacja	Zmiana wyceny	Wartość odpisów aktualizujących MSSF 9
Kategoria wyceny				
Pożyczki i należności (MSR 39)/ Wycena według zamortyzowanego kosztu (MSSF 9)				
Należności od banków	1 111		1 236	2 347
Należności od klientów	585 609	(5 178)*	86 124	666 555
	586 720	(5 178)	87 360	668 902
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (MSR 39)/ Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (MSSF 9)				
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	4 250	(4 250)	-	-
	4 250	(4 250)	-	-
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Akredytywy	179	-	100	279
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 869	-	3 100	5 969
Linie kredytowe udzielone	9 741	-	19 686	29 427
	12 789	-	22 886	35 675
Rezerwy utworzone zgodnie z MSR 37	5 082	-	-	5 082
Razem	608 841	(9 428)	110 246	709 659

*Pozycja "Reklasyfikacja" związana jest ze zmianą definicji wartości bilansowej brutto wprowadzonej przez MSSF 9 i obejmuje różnicę pomiędzy wartością odpisu z tytułu utraty wartości jaki tworzony był na odsetki naliczone od ekspozycji ze stwierdzoną utratą wartości do momentu stwierdzenia utraty wartości wg MSR 39 a wartością odpisu na te odsetki z tego tytułu wg MSSF 9. Po wejściu w życie MSSF 9 odsetki te stanowią element wartości bilansowej brutto, wraz ze wzrostem odpisów o analogiczną kwotę.

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został przyjęty do stosowania przez Unię Europejską w dniu 29 października 2016, zastępuje MSR 18 „Przychody” i obowiązuje od 1 stycznia 2018 r.

Standard wprowadza obowiązek stosowania poniżej wskazanej sekwencji w procesie rozpoznawania przychodów z kontraktów z klientami:

1. Identyfikacja umowy z klientem - Bank identyfikuje umowę z klientem dla potrzeb MSSF 15 wówczas, gdy spełnione są wszystkie poniższe kryteria:

- a) strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków;
- b) Bank jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane;

- c) Bank jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane;
- d) umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przyszłych przepływów pieniężnych jednostki); oraz
- e) jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie, które będzie przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi.

2. Identyfikacja zobowiązania do wykonania świadczenia wynikającego z umowy.

Bank dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:

- a) dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić; lub
- b) grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

3. Określenie ceny transakcyjnej.

Bank uwzględnia warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które według oczekiwań Banku będzie jej przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich. Wynagrodzenie ustalone w umowie z klientem może obejmować kwoty stałe, kwoty zmienne lub oba te rodzaje kwot. Bank, w ramach ustalania ceny transakcyjnej, bierze pod uwagę zmienność wynagrodzenia, wartość pieniądza w czasie w przypadku występowania istotnego komponentu finansującego w umowie, wynagrodzenie niepieniężne, kwoty płacone klientowi oraz szacunki.

4. Przyporządkowanie ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód.

Bank przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które według oczekiwań Banku, przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi.

Przypisanie ceny, które odbywa się na podstawie indywidualnej ceny sprzedaży, następuje na podstawie ustalenia na moment zawarcia umowy indywidualnej ceny sprzedaży odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia.

Jeżeli indywidualne ceny sprzedaży nie są obserwowalne, podlegają ustaleniu szacunkowemu w ramach podejścia polegającego na dostosowanej ocenie rynku, podejścia opierającego się na oczekiwanych kosztach powiększonych o marżę i podejścia opierającego się na wartości rezydualnej.

5. Rozpoznanie przychodu.

Bank ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełnienia) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi. Przekazanie składnika aktywów lub usługi następuje w momencie, gdy klient uzyskuje kontrolę nad tym składnikiem aktywów lub efektem usługi.

Przyjęte podstawowe kryteria przeniesienia kontroli nad przedmiotem umowy stanowią:

- a) prawo Banku do otrzymania zapłaty za składnik aktywów lub usługę,
- b) Klient posiada tytuł prawny do składnika aktywów lub otrzymał efekt usługi,
- c) Bank fizycznie przekazał składnik aktywów lub wykonał usługę,
- d) Klient ponosi istotne ryzyko i uzyskuje istotne korzyści wynikające z własności składnika aktywów lub efektu usługi,
- e) Klient przyjął składnik aktywów lub efekt usługi.

Przychód rozpoznawany jest w czasie, jeśli spełniony jest którykolwiek z warunków:

- a) klient jednocześnie otrzymuje i czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia,
- b) w wyniku wykonania świadczenia przez Bank powstaje lub zostaje ulepszony składnik aktywów (na przykład produkcja w toku), a kontrolę nad tym składnikiem aktywów – w miarę jego powstawania lub ulepszania – sprawuje klient,
- c) w wyniku wykonania świadczenia przez Bank nie powstaje składnik aktywów o alternatywnym zastosowaniu dla jednostki, a Bankowi przysługuje egzekwowlane prawo do zapłaty za dotychczas wykonane świadczenie.

W pozostałych przypadkach przychód ujmowany jest jednorazowo.

Bank ujmuje koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełnienia) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Bank spodziewa się, że koszty te odzyska.

Koszty ujęte jako składnik aktywów rozpoznawane są w rachunku zysków i strat odpowiednio do sposobu rozpoznawania przychodów w ramach realizacji określonego świadczenia przez Bank.

Bank w procesie wdrożenia standardu nie zidentyfikował różnic w podejściu do rozpoznawania przychodu w stosunku do obowiązującego do końca 2017 r. MSR 18. Większość przychodów Banku ujmowana jest metodą efektywnej stopy procentowej, zgodnie z zapisami MSSF 9. MSSF 15 w przypadku Banku ma zastosowanie do części prowizji nie związanych z instrumentami finansowymi. Dla tych prowizji sposób ujęcia przychodów odpowiada uregulowaniom nowego standardu i w przypadku usług jednorazowych przychód ujmowany jest odpowiednio w momencie wykonania

usługi, a dla usług świadczonych w czasie, amortyzowany metodą liniową w określonym okresie. Bank nie identyfikował istotnych kosztów niezbędnych w celu pozyskania kontraktów, które wymagałyby rozkładania w czasie.

Waluty obce

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 czerwca 2017 r.
1	USD	3,7440	3,4813	3,7062
1	CHF	3,7702	3,5672	3,8667
1	EUR	4,3616	4,1709	4,2265

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe

Klasyfikacja

Po wdrożeniu MSSF 9 Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

Składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria obejmuje:

1) aktywa, które nie zostały zaklasyfikowane jako wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, ani jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz

2) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat, jeśli w ten sposób Bank eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (określaną czasami jako „niedopasowanie księgowie”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad oraz

3) akcje i udziały mniejszościowe

Składnik aktywów zalicza się do tej kategorii w szczególności, gdy jest przeznaczony do obrotu (model aktywów przeznaczonych do obrotu), tzn jeżeli: został nabyty głównie w celu sprzedaży w bliskim terminie; w momencie początkowego ujęcia stanowi część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub jest instrumentem pochodnym.

Do kategorii przeznaczone do obrotu Bank zalicza instrumenty pochodne nie będące instrumentami zabezpieczającymi, oraz wybrane dłużne papiery wartościowe. Instrumenty te przedstawione są w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu”.

Akcje i udziały mniejszościowe przedstawione są w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (pożyczki i należności)

Składnik aktywów finansowych wycenia się w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełnione są łącznie obydwa warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do

spłaty.

Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym i transakcje reverse repo.

Bank zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments ustala i prezentuje wartość bilansową brutto dla należności w Etapie 3 w kwocie powiększonej o naliczone odsetki kontraktowe (nota 6). O tą samą kwotę powiększana jest wartość rezerw kredytowych.

W jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej aktywa te przedstawione są jako „Należności od banków” oraz „Należności od klientów”.

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości (tzw. POCI – purchased or originated credit impaired)

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia mogą powstać w sytuacji, gdyby Bank udzielił lub nabył ekspozycje ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia lub dla ekspozycji ze zidentyfikowaną utratą wartości, dla której wystąpiło kryterium wyłączenia z bilansu (istotna modyfikacja). Aktywa POCI Bank ujmuje w wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia, a następnie wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem stopy efektywnej skorygowanej o oczekiwane straty kredytowe, natomiast oczekiwane straty kredytowe ujmowane są w wysokości life-time w całym okresie życia tych instrumentów.

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych; oraz
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej Bank klasyfikuje wybrane dłużne papiery wartościowe i wykazuje je w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.”

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria ta obejmuje instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, które nie są ujmowane jako instrumenty zabezpieczające oraz zobowiązania z tytułu tzw. „krótkiej sprzedaży”.

Pozostałe zobowiązania finansowe

Kategoria „Pozostałe zobowiązania finansowe” obejmuje zobowiązania finansowe niezakwalifikowane do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientowskie, a także zobowiązania handlowe oraz zobowiązania do odkupu określonych papierów wartościowych w ramach transakcji repo.

Środki pieniężne

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach, opisane szczegółowo w nocie 9 „Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych”.

Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ujmuje się w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Bank odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się ze jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone z jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Bank stosuje następujące kryteria, które traktowane są jako istotne modyfikacje i których wystąpienie skutkuje wyłączeniem składnika aktywów z bilansu i koniecznością jego ponownego ujęcia zgodnie z właściwą klasyfikacją:

- zmiana kontraktowa, która powoduje zmianę oceny testu SPPI,
- zmiana dłużnika,
- przewalutowanie,
- podwyższenie zaangażowania o co najmniej 10% niespłaconego kapitału.

Jeśli następuje zmiana przepływów pieniężnych dla aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie i posiadających harmonogram spłaty (nieistotna modyfikacja), wynikająca z aneksu do umowy, Bank dokonuje ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w przychodach z tytułu odsetek. Wartość bilansową brutto takiego składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegocjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe). Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączane są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia aktywa finansowe, w tym instrumenty pochodne będące aktywami, w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszenia o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów, z wyjątkiem pożyczek i należności, które wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Zobowiązania finansowe, nieklasyfikowane do zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, wycenia się w wartości godziwej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wyceny składnika aktywów finansowych zaliczonego do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmuje się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Odsetki wyliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w rachunku zysków i strat,

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych ujmuje się w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania, istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można ustalić w wiarygodny sposób.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (fair value hedge) i skorzystał z opcji MSSF 9 pozwalającej na kontynuowanie stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39, zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed wpływem zmian wartości godziwej ujętego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane jest w następujący sposób: zyski lub straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (pochodnego instrumentu zabezpieczającego) wykazuje się w rachunku zysków i strat. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania. Obecnie Bank nie kompensuje aktywów i zobowiązań finansowych.

Utrata wartości aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu

Bank dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy).

Dla każdej z wyżej wymienionych kategorii aktywów Bank dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika,
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej¹
- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych,
- przyznania kredytobiorcy przez Bank, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił,
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Banku o nadanie oświadczenia Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności,
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłaceniem zobowiązań przez dłużnika,
- opóźnienie w spłacie płatności z tytułu umowy 90 dni i więcej

oraz inne zdarzenia, które mogą mieć negatywny wpływ na możliwe do oceny przyszłe przepływy gotówkowe z tytułu ekspozycji kredytowej.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe”.

Forbearance

Ekspozycje restrukturyzowane to ekspozycje, wobec których zostały zastosowane udogodnienia (ang. concession) ze względów ekonomicznych lub umownych (w zakresie warunków finansowych) wynikające z trudności finansowych kredytobiorcy, których w innym przypadku Bank by nie udzielił.

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

Restrukturyzacja klienta i jego ekspozycji nie zawsze oznacza utratę wartości (np. w przypadku uzyskania odpowiednich

¹ poniżej poziomu odpowiadającemu ratingowi wewnętrznemu 7- (czyli dla CCC- Standard & Poors i Caa3 Moody's)

rekompensat). Za ekspozycje z utratą wartości uznaje się ekspozycje restrukturyzowane z restrukturyzacją wymuszoną.

W przypadku przyznania przez Bank kredytobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Bank ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopą procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączane z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

W celu określenia Etapu raportowania oczekiwanych strat kredytowych, należy ocenić czy dla danej ekspozycji kredytowej nastąpiła utrata wartości (Etap 3) czy też nie (Etap 1 i 2). Wybór pomiędzy Etapem 1 i 2 jest uzależniony od wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (uwzględnianych w scenariuszach makroekonomicznych przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę) oraz liczby dni zaległości.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywaną do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Dla aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, wzrost lub spadek oczekiwanych strat kredytowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe”.

W celu wyliczenia kwoty odpisu na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, Bank wykorzystuje, wewnętrzną metodykę, definiującą parametry prawdopodobieństwa wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD), wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD) oraz wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (parametr EAD).

Przychody i koszty z tytułu odsetek oraz przychody o podobnym charakterze

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

Efektywną stopę procentową stosuje się do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, z wyjątkiem: zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz istniejących składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Przychód odsetkowy w odniesieniu do zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe ustalany jest efektywną stopą procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe.

Pozycja „Przychody odsetkowe” obejmuje odsetki od aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozycja „Przychody o podobnym charakterze” będąca częścią wyniku odsetkowego netto zawiera odsetki od aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Odsetki od zobowiązań finansowych prezentowane są w linii „Koszty odsetkowe”.

Przychody/koszty odsetkowe od instrumentów pochodnych, desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń, prezentowane są w wyniku odsetkowym.

Przychody i koszty z tytułu prowizji, opłaty bankowe

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Dla pozostałych prowizji Bank dokonuje:

- identyfikacji umowy z klientem,
- określenia zobowiązania w zakresie świadczeń wynikających z umowy,
- ustalenia ceny transakcyjnej,
- przyporządkowania ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód,
- rozpoznania przychodu w chwili, kiedy Bank zrealizuje zobowiązanie w zakresie świadczenia (lub w toku realizacji świadczenia), czyli w momencie lub okresie, kiedy klient uzyskuje zasadniczo wszystkie korzyści ze świadczenia.

Jeśli Bank przenosi kontrolę nad usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia i klient jednocześnie czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia, wówczas prowizje są ujmowane w miarę upływu czasu proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi w przychodach z tytułu prowizji. W pozostałych sytuacjach prowizje ujmowane są jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji.

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Bank uwzględnia warunki umowy. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia (stała, zmienna lub obie), które będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Bank ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełnienia) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Bank spodziewa się, że koszty te odzyska.

Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich, zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Bank do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Bank różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS: Uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego;
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS: Na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego, Bank stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Utrata wartości kredytów

Bank szacuje wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla wszystkich aktywów finansowych w powiązaniu z klasyfikacją tych aktywów do jednego z trzech etapów determinujących wartość szacunków, w zależności od przyjętych do kalkulacji parametrów.

Na bazie wykonanych kalkulacji Bank dokonuje regularnych odpisów z tytułu utraty wartości należności kredytowych, których to poziom jest regularnie monitorowany.

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ponadto ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Ekspozycja kredytowa jest dotknięta utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tej ekspozycji kredytowej.

Jeśli tak, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową, a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej

Niezaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej klienta jako ekspozycji o utraconej wartości kredytowej, pomimo wystąpienia określonych przesłanek wymaga uzasadnienia i udokumentowania, dlatego nie zidentyfikowano utraty wartości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu utraty wartości należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywście poniesionych strat z szacunkami w zakresie utraty wartości kredytów, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Bank corocznie przeprowadza obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Banku, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

4. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Informacja dotycząca segmentów działalności przedstawiona jest w Skróconym Śródrocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku.

5. Wynik z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe

<i>w tys. zł</i>	II kwartał 01.04. - 30.06. 2018	I półrocze 01.01. - 30.06. 2018	II kwartał* 01.04. - 30.06. 2017	I półrocze* 01.01. - 30.06. 2017
Wynik z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych				
utworzenie odpisów	(31)	(39)	-	-
odwrócenie odpisów	-	-	4 021	3 937
	(31)	(39)	4 021	3 937
Wynik z tytułu utraty wartości należności od banków				
utworzenie odpisów	(777)	(3 021)	(146)	(270)
odwrócenie odpisów	1 001	1 609	163	363
	224	(1 412)	17	93
Wynik z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Wynik z tytułu utworzenia i odwrócenia odpisów	(30 515)	(34 267)	(13 313)	(43 331)
utworzenie odpisów	(60 340)	(109 729)	(41 744)	(93 445)
utworzenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	(12)	(51)	-	(1)
odwrócenie odpisów	30 216	75 865	27 075	47 086
odwrócenie odpisów na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	84	129	50	127
inne	(463)	(481)	1 306	2 902
Odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych	7	14	(14)	45
	(30 508)	(34 253)	(13 327)	(43 286)
Wynik z tytułu utraty wartości inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody				
odwrócenie odpisów	178	620	-	-
	178	620	-	-
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych	(30 137)	(35 084)	(9 289)	(39 256)
utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(7 866)	(16 820)	(2 850)	(5 731)
rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	10 980	19 341	2 866	6 044
Wynik rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	3 114	2 521	16	313
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	(27 023)	(32 563)	(9 273)	(38 943)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

6. Należności od klientów

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	529 171	444 777
Nienotowane dłużne aktywa finansowe*	1 201 095	1 200 636
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	72 195	-
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	224 913	286 432
Łączna wartość brutto	2 027 374	1 931 845
Odpisy z tytułu utraty wartości	(2 034)	(17 473)
Łączna wartość netto	2 025 340	1 914 372
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	17 754 014	16 722 365
Nienotowane dłużne aktywa finansowe*	496 074	496 125
Skupione wierzytelności	1 291 501	1 193 041
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	483	1 038
Inne należności**	14 566	7 998
Łączna wartość brutto	19 556 638	18 420 567
Odpisy z tytułu utraty wartości	(664 382)	(568 136)
Łączna wartość netto	18 892 256	17 852 431
Należności od klientów netto razem	20 917 596	19 766 803

*Odpowiada pozycji 'Nienotowane dłużne papiery wartościowe' według MSR 39.

**Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota „Inne należności” zawiera należności z tytułu leasingu w kwocie 33 tys. zł. (31 grudnia 2017 roku: 1 808 tys. zł).

Zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments wartość należności w Etapie 3 prezentacyjnie powiększa się o naliczone odsetki kontraktowe w łącznej kwocie 418 589 tys. PLN. Konsekwencją takiej prezentacji należności jest wzrost rezerw kredytowych o analogiczną kwotę. Zmiana ta nie miała wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3.

w tys. zł	30.06.2018
Łączna wartość brutto z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	22 002 601
Odpisy z tytułu utraty wartości z uwzględnieniem odsetek kontraktowych w Etapie 3	(1 085 005)
Łączna wartość netto	20 917 596

Zmianę stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu utraty wartości należności od klientów				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(585 609)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(86 124)
Reklasyfikacja	-	-	-	5 178
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 1 stycznia 2018 roku	(54 767)	(76 847)	(534 941)	(666 555)
Transfer pomiędzy etapami	710	(439)	(271)	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(5 089)	(2 179)	(26 999)	(34 267)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	35 650	35 650
Różnice kursowe i inne zmiany	(357)	(264)	(623)	(1 244)
Odpis z tytułu utraty wartości na dzień 30 czerwca 2018 roku	(59 503)	(79 729)	(527 184)	(666 416)

Na dzień 30 czerwca 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

w tys. zł	2017*		
	Klienci instytucjonalni	Klienci indywidualni	Razem
Stan na dzień 1 stycznia	(274 435)	(284 782)	(559 217)
Zwiększenia (z tytułu):			
utworzenie odpisów	(90 419)	(121 011)	(211 430)
Zmniejszenia (z tytułu):			
spisane należności w ciężar odpisów	24 358	13 470	37 828
odwrócenie odpisów (netto) na należności z tytułu zapadłych transakcji instrumentami pochodnymi	1 390	-	1 390
rozwiązanie odpisów	45 749	53 885	99 634
sprzedaż wierzytelności	-	42 458	42 458
inne	3 287	441	3 728
Stan na dzień 31 grudnia	(290 070)	(295 539)	(585 609)

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Należności z tytułu leasingu finansowego

W IV kwartale 2016 roku podjęta została decyzja o zakupie przez Bank - od Handlowy Leasing Sp. z o.o. – pozostałego, pracującego portfela leasingowego. Wykonanie transakcji nastąpiło ze skutkiem na koniec I kwartału 2017 roku.

Produkty leasingowe pozostały w ofercie Banku i są oferowane w ramach tak zwanej ‘otwartej architektury’, tj. na podstawie współpracy Banku z podmiotami spoza Grupy.

Pozycja aktywów „Należności od klientów” zawiera następujące pozycje dotyczące należności od podmiotów sektora niefinansowego z tytułu leasingu finansowego:

w tys. zł	30.06.2018	31.12.2017
Należności (brutto) z tytułu leasingu finansowego	33	1 808
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(2)
Niezrealizowane przychody finansowe	-	-
Należności (netto) z tytułu leasingu finansowego razem	33	1 806

Przychody z tytułu umów leasingu finansowego prezentowane są w pozycji przychodów z tytułu odsetek.

7. Ujawnienia dotyczące instrumentów finansowych

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniższa tabela przedstawia wartość godziwą aktywów i zobowiązań finansowych wykazywanych według zamortyzowanego kosztu w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

w tys. zł	30.06.2018		31.12.2017*	
	Wartość bilansowa	Wartość godziwa	Wartość bilansowa	Wartość godziwa
Aktywa				
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	509 566	509 566	462 126	462 126
Należności od banków	961 094	961 088	836 166	836 166
Należności od klientów	20 917 596	20 945 318	19 766 803	19 727 148
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec banków	2 067 637	2 067 653	1 568 261	1 568 359
Zobowiązania wobec klientów	32 534 140	32 532 898	32 172 441	32 171 614

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Metody wyceny i założenia przyjęte dla celów wyceny w wartości godziwej

Wartości godziwe aktywów i zobowiązań finansowych oblicza się następująco:

- Wartość godziwą instrumentów pochodnych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.
Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:
 - do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
 - do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
 - do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
 - do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.
- Do wyceny transakcji na papierach wartościowych stosuje się bieżące notowania rynkowe lub w przypadku braku notowań, odpowiednie modele oparte na krzywych dyskontowych i forwardowych, z uwzględnieniem wartości spreadu kredytowego jeżeli istnieje taka konieczność.
- Wartości godziwe innych aktywów i zobowiązań finansowych (z wyjątkiem wyżej opisanych), określa się zgodnie z ogólnie przyjętymi modelami wyceny w oparciu o analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych, z uwzględnieniem zmian rynkowych stóp procentowych, jak i zmian marż dla danego okresu sprawozdawczego.

Wartość godziwa ujęta w sprawozdaniu z sytuacji finansowej

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.
Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego,
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych,
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego,
- poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe aktywów i zobowiązań finansowych prezentowanych w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku

w tys. zł	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	2 082 278	1 440 712	-	3 522 990
instrumenty pochodne	79	1 240 719	-	1 240 798
dłużne papiery wartościowe	2 082 199	199 993	-	2 282 192
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	15 673 966	34 781	-	15 708 747
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat**	769	-	48 012	48 781
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	77 117	1 539 221	-	1 616 338
krótka sprzedaż papierów wartościowych	76 661	-	-	76 661
instrumenty pochodne	456	1 539 221	-	1 539 677

*Odpowiada pozycji 'Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

**Odpowiada pozycji 'Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży' według MSR 39.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku*

w tys. zł	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 144 095	1 017 945	-	2 162 040
instrumenty pochodne	188	1 017 944	-	1 018 132
dłużne papiery wartościowe	1 143 907	1	-	1 143 908
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	16 007 151	1 432 288	-	17 439 439
Inwestycje kapitałowe dostępne do sprzedaży	987	-	23 062	24 049
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	65	1 350 966	-	1 351 031
krótka sprzedaż papierów wartościowych	-	-	-	-
instrumenty pochodne	65	1 350 966	-	1 351 031
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	50 191	-	50 191

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 28 791 tys. zł oraz wartość innych udziałów mniejszościowych w wysokości 19 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 23 062 tys. zł

Sposób oszacowania wartości godziwej akcji Visa Inc uwzględnia wartość akcji Visa Inc. oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych), których stroną byłaby Visa lub Bank. Udziały mniejszościowe w spółkach Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. wyceniane zostały do wartości godziwej na podstawie wartości księgowej aktywów netto na podstawie sprawozdań finansowych Spółek.

Według założeń strategicznych Banku, zakłada się stopniową redukcję posiadanych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

Zmiany aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

	01.01.-30.06.2018
	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
w tys. zł	
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	23 062
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	18 186
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	41 248
Aktualizacja wyceny	6 764
Stan na koniec okresu	48 012

	01.01.-31.12.2017*
	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
w tys. zł	
Stan na dzień 1 stycznia 2017 roku	18 965
Aktualizacja wyceny	4 097
Stan na koniec okresu	23 062

*Na dzień 1 stycznia 2018 roku Bank zastosował MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy i skorzystał z opcji nie przekształcania danych dotyczących wcześniejszych okresów.

W I półroczu 2018 roku Bank nie dokonywał transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

W I półroczu 2018 roku Bank nie dokonywał zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziom II i poziom III).

W tym samym okresie Bank nie dokonywał zmian w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany przeznaczenia bądź wykorzystania aktywa.

W I półroczu 2018 roku nie wystąpiły również istotne zmiany warunków prowadzenia działalności i sytuacji gospodarczej, które mogłyby wpłynąć na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych Banku, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej, czy po koszcie zamortyzowanym.

Na dzień 30 czerwca 2018 roku nie odnotowano istotnej zmiany wartości godziwej instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela wycenianych według wartości godziwej w stosunku do końca 2017 roku, natomiast wzrost wielkości tego portfela wynikał przede wszystkim ze zwiększenia w I półroczu 2018 roku portfela papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu.

8. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” będących wynikiem wejścia w życie MSSF 9 Bank zobligowany jest do ujawnienia wyniku z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów finansowych. W Banku na wynik ten składają się następujące pozycje:

<i>w tys. zł</i>	01.01 – 30.06.2018	01.01 – 30.06.2017
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	79 193	15 861
Wynik z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu (prezentacja w Jednostkowym rachunku zysków i strat jako element przychodów z tytułu odsetek)	14 175	n/d
	93 368	n/d

Wynik z tytułu wyłączenia z bilansu składników aktywów finansowych ujawniany w niniejszej nocie wynika z wystąpienia zdarzeń i realizacji kryteriów opisanych w nocie 3, w sekcji „Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje”. W szczególności w odniesieniu do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu wynik generowany jest w związku z realizacją istotnych modyfikacji, natomiast w przypadku inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w związku z ich sprzedażą. W Jednostkowym rachunku zysków i strat wyniki te ujmowane są odpowiednio w pozycjach „Przychody z tytułu odsetek” (analogicznie ujmowane były przed wdrożeniem MSSF 9) oraz w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (przed wdrożeniem MSSF 9 w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży”).

9. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018	31.12.2017	30.06.2017
Stan środków pieniężnych:			
Środki pieniężne w kasie	376 028	431 574	405 298
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	133 015	29 031	63 708
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	49 833	53 872	107 983
	558 876	514 477	576 989

10. Sezonowość lub cykliczność działalności

W działalności Banku nie występują istotne zjawiska podlegające wahaniom sezonowym lub mające charakter cykliczny.

11. Emisje, wykup i spłaty nie udziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

W I półroczu 2018 roku nie dokonano emisji dłużnych i kapitałowych papierów wartościowych oraz ich wykupu bądź spłaty.

12. Wypłacone (lub zadeklarowane) dywidendy

Dywidendy wypłacone za 2017 rok

W dniu 8 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako WZ) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2017 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 537 010 956,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 4 złote 11 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Jednocześnie WZ postanowiło określić termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 18 czerwca 2018 roku (dzień dywidendy) oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 25 czerwca 2018 roku (termin wypłaty dywidendy).

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego przez Zarząd Banku dywidenda została wypłacona.

13. Zmiany w strukturze Banku

W I półroczu 2018 roku struktura Banku nie uległa zmianie, w tym w wyniku połączenia jednostek, przejęcia lub sprzedaży jednostek zależnych, inwestycji długoterminowych, podziału, restrukturyzacji i zaniechania działalności.

14. Zmiany udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Zestawienie udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych na dzień 30 czerwca 2018 roku i zmiany w stosunku do końca 2017 roku przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	Wg stanu na dzień		Zmiana	
	30.06.2018	31.12.2017	tys. zł	%
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Akredytywy	180 865	167 983	12 882	7,7%
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 476 441	2 312 023	164 418	7,1%
Linie kredytowe udzielone	14 418 244	14 373 084	45 160	0,3%
	17 075 550	16 853 090	222 460	1,3%
Akredytywy według kategorii				
Akredytywy importowe wystawione	180 865	148 607	32 258	21,7%
Akredytywy eksportowe potwierdzone	-	19 376	(19 376)	(100,0%)
	180 865	167 983	12 882	7,7%

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Bank tworzone są rezerwy. Na dzień 30 czerwca 2018 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 33 522 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 12 789 tys. zł).

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

w tys. zł	Wg stanu na dzień		Zmiana	
	30.06.2018	31.12.2017	tys. zł	%
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane				
Finansowe	-	-	-	-
Gwarancyjne	19 212 636	18 142 380	1 070 256	5,9%
	19 212 636	18 142 380	1 070 256	5,9%

15. Informacja o akcjonariuszach

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 30 czerwca 2018 roku i na dzień przekazania niniejszego jednostkowego raportu półrocznego za I półrocze 2018 roku bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu I półrocza 2018 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za I kwartał 2018 do dnia przekazania niniejszego jednostkowego raportu półrocznego za I półrocze 2018 roku struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

16. Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W I półroczu 2018 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wierzytelności lub zobowiązań Banku, którego wartość stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość wszystkich toczących się postępowaniach sądowych z udziałem Banku dotyczących wierzytelności w I półroczu 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Łączna wartość zobowiązań Banku z tytułu postępowaniach sądowych w zakresie zobowiązań w I półroczu 2018 roku nie przekroczyła 10% kapitałów własnych Banku.

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowaniach sądowych Bank, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów z tytułu utraty wartości.

W przypadku postępowaniach sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Bank utworzone są odpowiednie rezerwy.

Według stanu na dzień 30 czerwca 2018 roku Bank był między innymi stroną 18 postępowaniach sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 11 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Dodatkowo w tym czasie toczyło się jedno postępowanie kasacyjne w sprawie prawomocnie rozstrzygniętej na korzyść Banku (Bank występował w roli pozwanego). Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku.

Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu rynku przedsiębiorcom nie należącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Na skutek wniesionej przez Bank skargi kasacyjnej w dniu 25 października 2017 r. roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, a sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozpoczęło się ponownie postępowanie apelacyjne. Kolejna rozprawa została wyznaczona na dzień 24 października 2018 r.. W pierwszym kwartale 2018 r. Bank otrzymał zwrot kary, który został ujęty w rachunku zysków i strat.

Z tytułu spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem w I półroczu 2018 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia.

17. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

w tys. zł	30.06.2018		31.12.2017	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	176	72	174	48

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018		31.12.2017	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Depozyty				
Rachunki bieżące	9 172	2 703	9 246	3 508
Depozyty terminowe	6 022	-	7 935	450
	15 194	2 703	17 181	3 958

Na dzień 30 czerwca 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Banku z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Koszty pracownicze za I półrocze 2018 roku zawierają koszty z tytułu wynagrodzeń i nagród obecnych i byłych członków Zarządu Banku w wysokości 9 651 tys. zł (za I półrocze 2017 roku: 8 669 tys. zł).

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę, Członek Zarządu jest zobowiązany powstrzymać się od zajmowania działalnością konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

18. Jednostki powiązane

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation, podmiot zależny od Citibank N.A., który jest jednostką dominującą najwyższego szczebla.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc. oraz jednostkami zależnymi.

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Banku i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje, transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami zależnymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek zależnych przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018	31.12.2017
Należności		
Kredyty w rachunku bieżącym	5	21
	5	21
Należności		
Stan na początek okresu	21	5
Stan na koniec okresu	5	21
Depozyty		
Rachunki bieżące	105 770	80 094
Depozyty terminowe	158 930	141 895
	264 700	221 989
Depozyty		
Stan na początek okresu	221 989	256 593
Stan na koniec okresu	264 700	221 989
Zobowiązania warunkowe udzielone		
Linie kredytowe udzielone	80 548	80 550

Skrócone śródroczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A.
za okres 6 miesięcy kończący się 30 czerwca 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	5 003	5 443
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	905	1 266
Pozostałe przychody operacyjne	1 149	1 431

Na dzień 30 czerwca 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku na należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie utworzono odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Transakcje z pozostałymi jednostkami powiązаныmi

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	30.06.2018	31.12.2017
Należności, w tym:	418 796	347 515
Lokaty	-	-
Zobowiązania, w tym:	1 330 090	1 032 018
Depozyty*	255 308	220 304
Kredyty otrzymane		
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi:		
Aktywa przeznaczone do obrotu	594 502	446 178
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	875 976	716 669
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	17 507
Zobowiązania warunkowe udzielone	466 270	373 018
Zobowiązania warunkowe otrzymane	49 903	71 587
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (zobowiązania udzielone/otrzymane), z tego:	55 531 627	40 741 781
Instrumenty stopy procentowej	28 862 578	25 946 494
Instrumenty walutowe	25 564 440	14 591 578
Transakcje na papierach wartościowych	1 018 317	100 674
Transakcje związane z towarami	86 292	103 035

*w tym depozyty jednostki dominującej w kwocie 9 tys. zł (31 grudnia 2017 roku: 7 tys. zł)

<i>w tys. zł</i>	01.01. - 30.06. 2018	01.01. - 30.06. 2017
Przychody z tytułu odsetek i prowizji*	15 383	20 972
Koszty z tytułu odsetek i prowizji*	16 662	19 828
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	79 554	98 792
Pozostałe przychody operacyjne	3 376	4 712

*w tym przychody z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 800 tys. zł. (za I półrocze 2017 roku: 734 tys. zł) oraz koszty z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 2 tys. zł (za I półrocze 2017 roku: 0. tys. zł) dotyczą jednostki dominującej

Bank osiąga dochody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back to back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Banku oraz domykające pozycję własną Banku, związaną z ryzykiem zmiany parametru rynkowego (stopa procentowa, FX), przy czym element stały, jak np. marża nie jest domykany w związku z nie generowaniem ryzyka na tych transakcjach. Na dzień 30 czerwca 2018 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi wynosiła (281 474) tys. zł (31 grudnia 2017 roku: (287 998) tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecaną przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Bank ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Bankiem umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Banku podatek VAT) w I półroczu 2018 roku, z tytułu zawartych umów, dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Banku usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Bank na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

W I półroczu 2018 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 484 tys. zł (w 2017 roku: 79 805 tys. zł).

19. Inne istotne informacje

Zmiany osobowe w organach Banku

W dniu 29 stycznia 2018 roku, Pan Witold Zieliński złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 1 marca 2018 roku rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku złożył Pan Czesław Piasek.

Z dniem 21 marca 2018 roku Rada Nadzorcza Banku powołała do pełnienia funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku na trzyletnią kadencję Panią Natalię Bożek.

20. Znaczące zdarzenia po dniu bilansowym nieujęte w sprawozdaniu finansowym

Po dniu 30 czerwca 2018 roku nie wystąpiły zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Banku.

podpisy Członków Zarządu

22.08.2018 roku Data	Sławomir S. Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Natalia Bożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Maciej Kropidłowski Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	David Mouillé Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Barbara Sobala Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis
22.08.2018 roku Data	Katarzyna Majewska Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja Podpis